

Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny

im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu

Wydział Ekonomiczny

Mgr Dorota Teresa Słowik

Zmiany koniunktury gospodarczej

a sytuacja ekonomiczna

wybranych przedsiębiorstw

z branży budowlanej w Polsce

AUTOREFERAT ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Promotor

dr hab. Piotr Misztal, prof. UJK

Radom 2015

Spis treści

1. CEL PRACY.....	3
2. HIPOTEZA BADAWCZA.....	5
3. UKŁAD I TREŚĆ PRACY.....	7
4. METODY BADAWCZE I ZAKRES BADAŃ.....	9
5. WNIOSKI.....	11

1. CEL PRACY

Koniunktura gospodarcza wpływa na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Zmiany koniunktury gospodarczej mogą w różnym stopniu wpływać na zmianę sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw działających w różnych gałęziach gospodarki. Sytuacja ekonomiczna przedsiębiorstw z branży budowlanej może mieć wpływ na zmiany w innych, powiązanych z budownictwem, obszarach gospodarki narodowej. Podjęto zatem próbę równoległej analizy zmian sytuacji gospodarczej kraju i sytuacji ekonomicznej wybranych przedsiębiorstw branży budowlanej. Skutki zmian koniunktury gospodarczej mogą być odczuwane przez przedsiębiorstwa w różnym stopniu, zatem zmiany sytuacji ekonomicznej wynikające ze zmian koniunktury przeanalizowano oddzielnie dla przedsiębiorstw większych i mniejszych. Badane podmioty podzielone zostały ze względu na liczbę zatrudnionych i osiągnięte przychody na małe, średnie i duże przedsiębiorstwa. Duże przedsiębiorstwo to takie, które zatrudnia powyżej 250 pracowników i którego roczny obrót przekracza 50 milionów euro lub całkowity bilans roczny przekracza 43 miliony euro. Średnie przedsiębiorstwo, to przedsiębiorstwo zatrudniające od 50 do 250 pracowników i którego roczny obrót nie przekracza 50 milionów euro lub całkowity bilans roczny nie przekracza 43 milionów euro. Małe przedsiębiorstwo to przedsiębiorstwo zatrudniające mniej niż 50 pracowników i którego roczny obrót lub całkowity bilans roczny nie przekracza 10 milionów euro.

Koniunktura gospodarcza wpływa na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Zmiany koniunktury gospodarczej mogą w różnym stopniu wpływać na zmianę sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw działających w różnych gałęziach gospodarki, w tym w branży budowlanej. Sytuacja ekonomiczna przedsiębiorstw z branży budowlanej może mieć wpływ na zmiany w innych, powiązanych z budownictwem, obszarach gospodarki narodowej. Stąd, w literaturze ekonomicznej często stwierdza się, że koniunktura branży budowlanej jest prognostykiem ogólnej sytuacji ekonomicznej kraju.

Celem rozprawy doktorskiej była analiza oddziaływania zmian koniunkturalnych na sytuację ekonomiczną wybranych przedsiębiorstw z branży budowlanej w Polsce w okresie 2004-2012. W niniejszej pracy badano wpływ wahań koniunkturalnych zarówno na płynność, zadłużenie, rentowność, zapasy w przedsiębiorstwach z branży budowlanej, które podzielono na trzy grupy biorąc pod uwagę wartość obrotów i zatrudnienie w tych podmiotach.

2. HIPOTEZA BADAWCZA

Teza pracy:

Zgodnie z podstawową tezą pracy, poprawa koniunktury gospodarczej w Polsce w istotny sposób wpływa na poprawę sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw z branży budowlanej, przy czym w największym stopniu zmiany koniunkturalne oddziałują na płynność i rentowność sprzedaży przedsiębiorstw budowlanych. Najistotniejszy wpływ zmian koniunktury gospodarczej na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw z branży budowlanej widoczny jest w przypadku najmniejszych przedsiębiorstw, zaś najmniejszy wpływ w przypadku przedsiębiorstw największych.

Hipotezy badawcze:

W celu analizy wpływu zmian koniunkturalnych na sytuację ekonomiczną wybranych przedsiębiorstw z branży budowlanej w Polsce sformułowano trzy hipotezy badawcze. Pierwsza hipoteza badawcza – zmiany koniunkturalne w największym stopniu wpływają na znaczne zmiany bieżącej płynności przedsiębiorstw budowlanych; wzrost koniunktury powoduje wzrost bieżącej płynności. Druga hipoteza badawcza – zmiany koniunktury gospodarczej w niewielkim stopniu wpływają na zmiany stanu zapasów przedsiębiorstw budowlanych, wzrost gospodarczy powoduje niewielki wzrost zapasów. Trzecia hipoteza badawcza – zmiany koniunkturalne w największym stopniu wpływają na sytuację ekonomiczną mniejszych przedsiębiorstw, wzrosty podstawowych mierników koniunktury gospodarczej powodują wzrost mierników sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw. Wynika to ze stosunkowo małej skali ich działalności, niskich możliwości adaptacyjności do zmieniających się warunków rynkowych oraz stosunkowo niskiego stopnia dywersyfikacji działalności gospodarczej.

Postawione w pracy problemy badawcze wynikały ze studiów literatury przedmiotu, szczególnie tej, która poruszała problematykę cyklicznych zmian w gospodarce oraz zagadnień sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw i jej związku z sytuacją gospodarczą kraju. Pomimo wielu opracowań w tym zakresie problematyka badań jest wciąż aktualna i ważna nie tylko z punktu widzenia przedsiębiorstw działających w branży budowlanej ale również z makroekonomicznego punktu widzenia, ze względu na ścisłe powiązania tego sektora z innymi branżami gospodarki.

3. UKŁAD I TREŚĆ PRACY

Praca składa się z dwóch części: teoretycznej i badawczej.

W części teoretycznej, składającej się z dwóch rozdziałów zawarte zostały wnioski ze studiów literatury, która dotyczyła teoretycznego ujęcia wahań koniunktury w gospodarce oraz takiej która zawierała różnorodne metody pomiaru sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw.

Część druga, badawcza, składa się z trzech rozdziałów. W dwóch kolejnych rozdziałach zawarto analizy empiryczne dotyczące poziomu podstawowych wyznaczników sytuacji gospodarczej kraju oraz podstawowych wskaźników obrazujących sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw. Natomiast w rozdziale piątym dokonano analizy statystyczno-ekonometrycznej współzależności między koniunkturą w branży budowlanej i ogólną sytuacją gospodarczą kraju.

W zakończeniu podsumowane zostały rezultaty przedstawionych badań oraz sformułowane wnioski końcowe.

W opracowaniu ujęto Aneks metodologiczny, w którym zaprezentowane zostały, wykorzystane w pracy, metody pomiaru sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw, pomiaru koniunktury gospodarczej oraz budowy modelu ekonometrycznego.

Spis treści rozprawy:

Wstęp.....	3
1. Teoretyczne aspekty wahań koniunkturalnych w gospodarce.....	8
1.1. Procesy dynamiczne w gospodarce.....	8
1.2. Istota wahań koniunkturalnych.....	14
1.3. Metody pomiaru koniunktury gospodarczej.....	23
1.4. Przyczyny wahań koniunkturalnych w świetle teorii.....	31
1.5. Skutki wahań koniunkturalnych w świetle teorii.....	43
2. Wybrane metody pomiaru sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw.....	51
2.1 Rentowność sprzedaży, majątku i kapitału.....	59
2.2 Płynność finansowa i zadłużenie jako miara stabilności działalności przedsiębiorstw.....	65
2.3 Kapitał obrotowy oraz cykl gotówkowy.....	75
2.4. Polityka krótkookresowego zarządzania finansami.....	93
2.5. Analiza zmiany stanu zapasów.....	107
3. Zmiany koniunktury gospodarczej w Polsce w okresie 2004-2012.....	115
3.1. Zmiany dynamiki PKB.....	115
3.2. Zmiany zatrudnienia.....	127
3.3. Zmiany wydajności pracy.....	140
3.4. Zmiany inflacji.....	146
3.5. Koniunktura gospodarcza w wybranych branżach gospodarki.....	158
3.6. Ogólna ocena koniunktury gospodarczej w Polsce.....	174
4. Analiza sytuacji ekonomicznej wybranych przedsiębiorstw z branży budowlanej w Polsce w okresie 2004-2012.....	176
4.1. Analiza sytuacji ekonomicznej małych przedsiębiorstw.....	176
4.2. Analiza sytuacji ekonomicznej średnich przedsiębiorstw.....	200
4.3. Analiza sytuacji ekonomicznej dużych przedsiębiorstw.....	224
4.4. Ogólna ocena sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw.....	242
5. Oddziaływanie koniunktury gospodarczej w Polsce na sytuację ekonomiczną wybranych przedsiębiorstw branży budowlanej w okresie 2004-2012.....	246
5.1 Wpływ zmian koniunkturalnych na sytuację ekonomiczną małych przedsiębiorstw.....	247
5.2 Wpływ zmian koniunkturalnych na sytuację ekonomiczną średnich przedsiębiorstw.....	254
5.3 Wpływ zmian koniunkturalnych na sytuację ekonomiczną dużych przedsiębiorstw.....	261
5.4 Ogólna ocena wyników badań.....	268
Zakończenie.....	272
Bibliografia.....	277
Aneks metodologiczny.....	292
Załączniki.....	302

4. METODY BADAWCZE I ZAKRES BADAŃ

W pracy wykorzystano metody badawcze oparte na analizie literatury polskiej i anglojęzycznej z zakresu koniunktury gospodarczej i metod pomiaru sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw oraz metody statystyczne i ekonometryczne. Metody statystyczne i ekonometryczne wykorzystano w celu analizy opisowej szeregów czasowych oraz oszacowania parametrów strukturalnych wykorzystywanych modeli ekonometrycznych. Modele te opracowane zostały z wykorzystaniem programu statystycznego „GRETl”.

Wykorzystując klasyczną metodę najmniejszych kwadratów dokonano estymacji współzależności dynamiki PKB (zmienna X, objaśniająca), dynamiki zmian wartości dodanej w przemyśle (zmienna X, objaśniająca), dynamiki zmian wartości dodanej w budownictwie (zmienna X, objaśniająca), dynamiki zmian popytu krajowego (zmienna X, objaśniająca), dynamiki zmian nakładów brutto na środki trwałe (zmienna X, objaśniająca), względem dynamiki zmian wskaźników obrazujących sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw budowlanych: rentowności sprzedaży, rentowności majątku trwałego, ogólnego zadłużenia, bieżącej płynności, rotacji majątku obrotowego (będących zmiennymi Y, objaśniania).

Wykorzystano do tego celu klasyczną metodę najmniejszych kwadratów i jej pochodne. Metoda ta jest najstarsza i najłatwiejsza do zastosowania, choć posiada wady (np. niewielką odporność na elementy odstające), które udało się usunąć w innych, mniej rozpropagowanych metodach. Wszystkie zmienne modelu poddane procedurze logarytmowania. Logarytmowanie poszczególnych zmiennych modelu miało na celu uzyskanie liniowych zależności pomiędzy analizowanymi zmiennymi.

Dane statystyczne zaczerpnięte zostały z informacji zawartych w Rocznikach Statystycznych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny (dane opisujące koniunkturę gospodarczą) oraz zawartych w Monitorze Polskim B i Monitorze Sądowym, w których publikowane były Sprawozdania finansowe przedsiębiorstw. W Rocznikach Statystycznych zawarte są informacje o dynamice z jaką zmieniają

się makroekonomiczne mierniki koniunktury gospodarczej, takie jak dynamika PKB, wartości dodanej, popytu krajowego czy też nakładów brutto na środki trwałe. Natomiast informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych umożliwiły przeprowadzić analizę sytuacji ekonomicznej poszczególnych przedsiębiorstw oraz wyznaczyć średnie wartości mierników sytuacji ekonomicznej dla każdej grupy podmiotów.

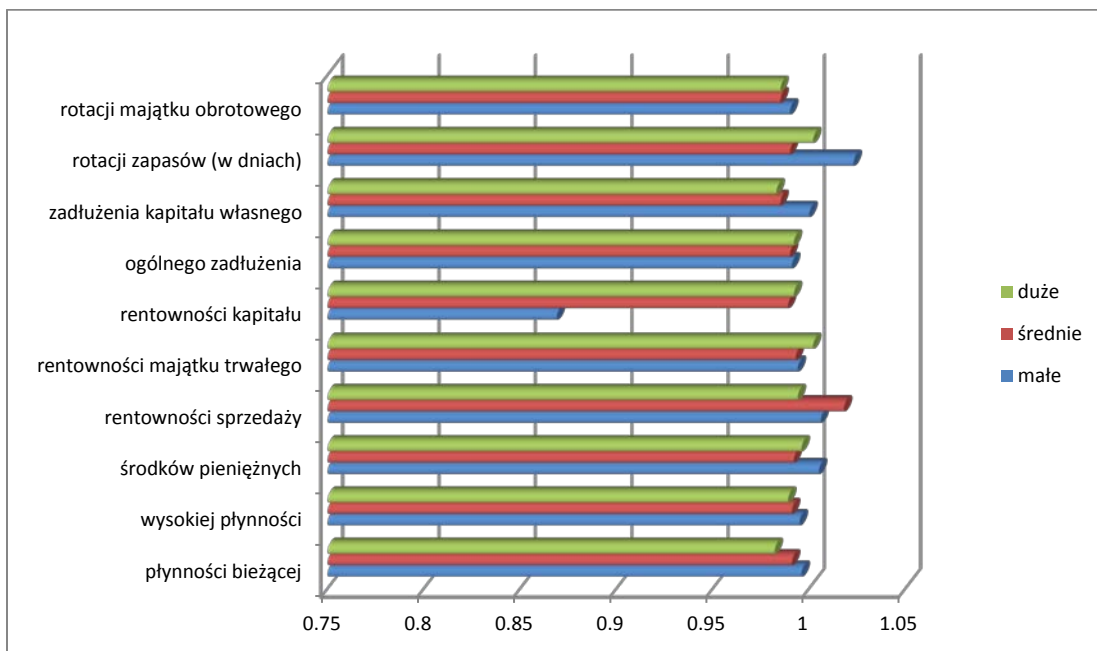
5. WNIOSKI

Zgodnie z postawioną tezą pracy poprawa koniunktury gospodarczej w Polsce w istotny sposób wpływała na poprawę sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw z branży budowlanej, przy czym w największym stopniu zmiany koniunkturalne oddziaływały na płynność przedsiębiorstw budowlanych. Co więcej, najistotniejszy wpływ zmian koniunktury gospodarczej na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw z branży budowlanej widoczny był w przypadku małych przedsiębiorstw. Potwierdziła to estymacja parametrów zależności dynamiki zmian podstawowych mierników sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw oraz zmian mierników koniunktury gospodarczej.

W celu analizy wpływu zmian koniunkturalnych na sytuację ekonomiczną wybranych przedsiębiorstw z branży budowlanej w Polsce sformułowano trzy hipotezy badawcze. Hipoteza pierwsza – zmiany koniunkturalne w największym stopniu wpływały na płynność przedsiębiorstw budowlanych, przy czym wzrost koniunktury powoduje wzrost bieżącej płynności. Hipotezę tę potwierdzają wyniki opracowane z użyciem klasycznej metody najmniejszych kwadratów. Współczynniki regresji, szczególnie dotyczące zależności zmian koniunktury gospodarczej i wskaźnika środków pieniężnych są wysokie w każdej grupie podmiotów. Najwyższe współczynniki regresji w analizie zależności zmian płynności od zmian koniunktury wystąpiły w małych przedsiębiorstwach.

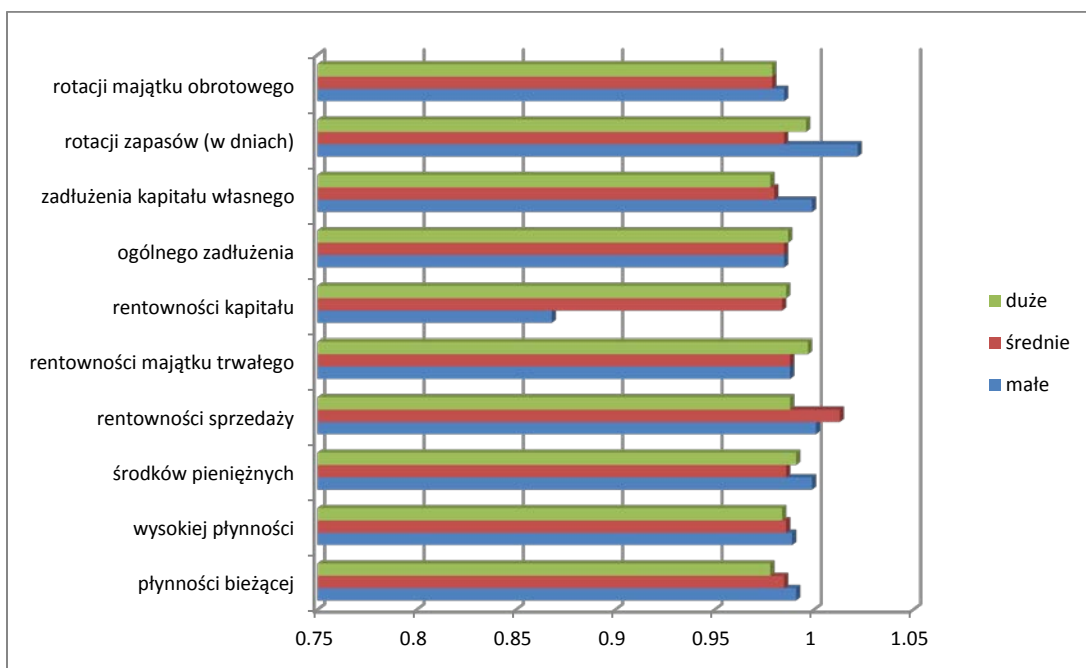
Postawiona druga hipoteza badawcza mówiła o tym, iż zmiany koniunktury gospodarczej wpływają w niewielkim stopniu na zmiany stanu zapasów przedsiębiorstw budowlanych, przy czym wzrost gospodarczy powoduje niewielki wzrost zapasów. Przeprowadzona analiza potwierdziła tę hipotezę tylko dla średnich przedsiębiorstw, w grupie których zaobserwowano słabą zależność zmiany stanu zapasów na zmiany koniunktury gospodarczej. W przypadku pozostałych grup podmiotów analiza wskazała dość silny związek (szczególnie w przypadku małych przedsiębiorstw) pomiędzy dynamiką PKB a obrotowością zapasów.

Rys. 1. Współczynniki kierunkowe regresji liniowej oszacowane przy pomocy KMNK dla zależności dynamiki PKB i dynamiki wskaźników:

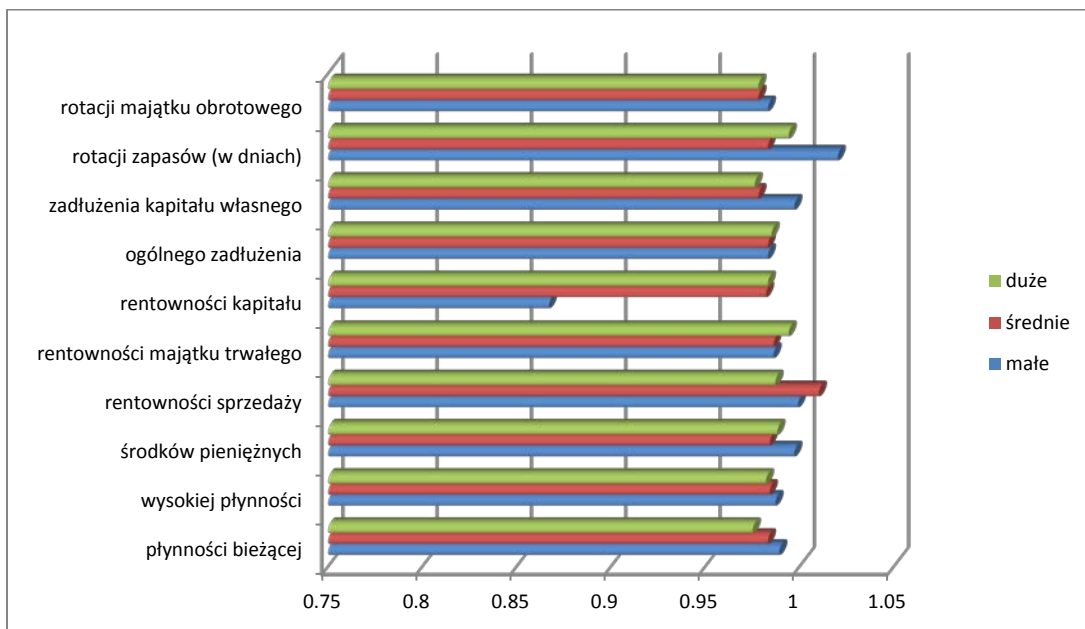
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej analizy.

Rys. 2. Współczynniki kierunkowe regresji liniowej oszacowane przy pomocy KMNK dla zależności dynamiki wartości dodanej przemysłu i dynamiki wskaźników:

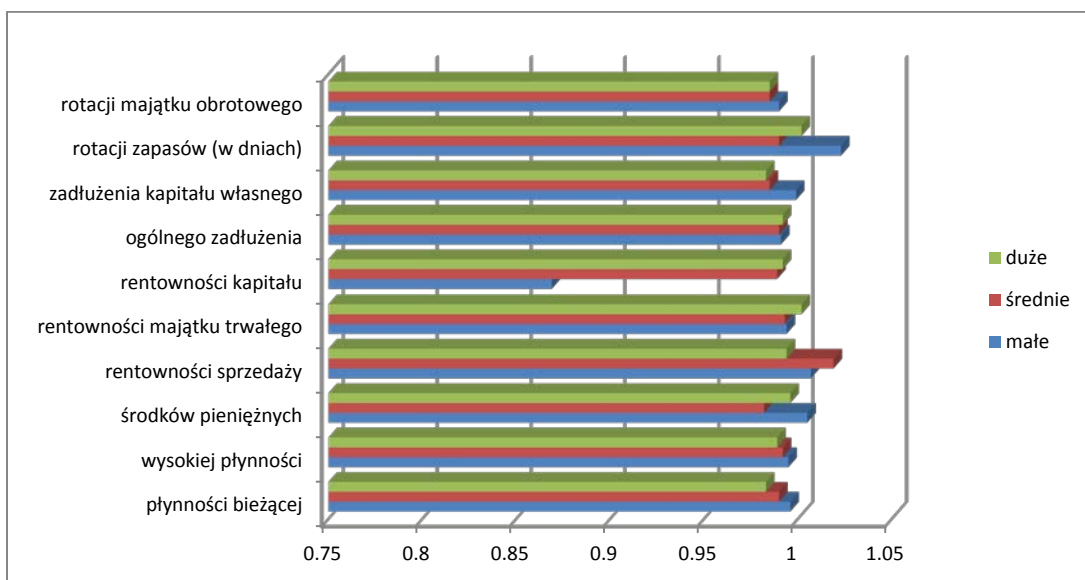
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej analizy.

Rys. 3. Współczynniki kierunkowe regresji liniowej oszacowane przy pomocy KMNK dla zależności dynamiki wartości dodanej budownictwa i dynamiki wskaźników:

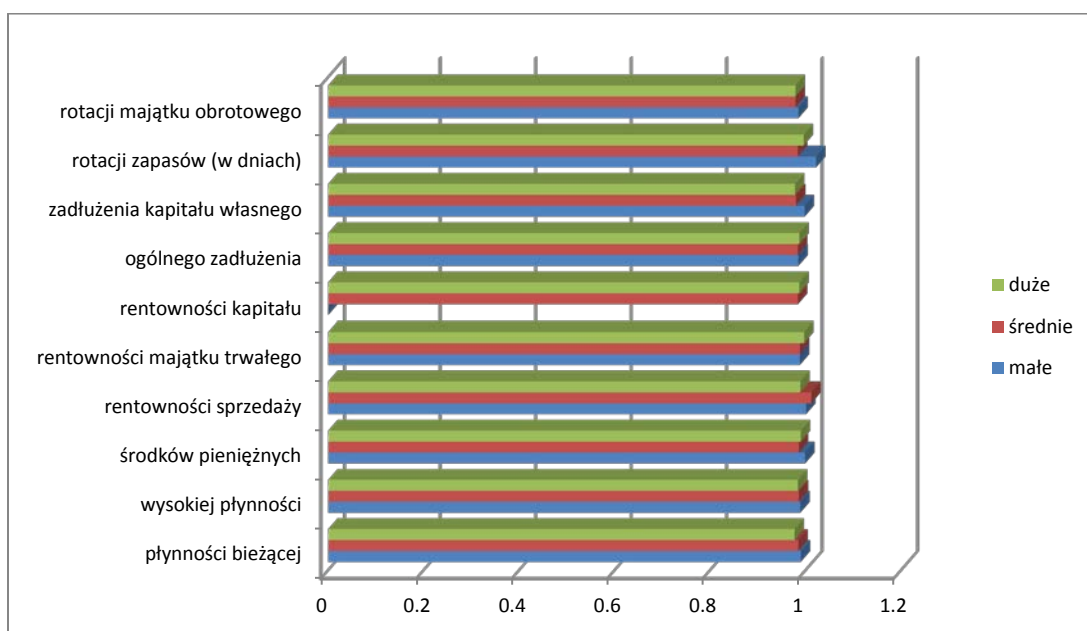
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej analizy.

Rys. 4. Współczynniki kierunkowe regresji liniowej oszacowane przy pomocy KMNK dla zależności dynamiki popytu krajowego i dynamiki wskaźników:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej analizy.

Rys. 5. Współczynniki kierunkowe regresji liniowej oszacowane przy pomocy KMNK dla zależności dynamiki nakładów brutto na środki trwałe i dynamiki wskaźników:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej analizy.

Trzecia hipoteza badawcza – zmiany koniunkturalne w największym stopniu wpływały na sytuację ekonomiczną najmniejszych przedsiębiorstw, wzrosty podstawowych mierników koniunktury gospodarczej powodują wzrost mierników sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw, została zweryfikowana pozytywnie. Potwierdziły to wyniki oszacowania parametrów zależności przy użyciu klasycznej metody najmniejszych kwadratów. Współczynniki regresji otrzymane w wyniku przeprowadzonej KMNK przyjmowały najwyższe wartości, w większości analizowanych zależności, w grupie małych przedsiębiorstw.

Przeprowadzone badania wskazują, że w każdym przedsiębiorstwie, bez względu na wielkość czy rodzaj prowadzonej działalności istotne jest wnikliwe obserwowanie i właściwe prognozowanie zmian sytuacji gospodarczej kraju. Zmiany koniunktury gospodarczej wpływają na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw. Badania wykazały, że najbardziej narażone na zmiany koniunktury gospodarczej były małe przedsiębiorstwa. Zatem szczególnie ten rodzaj, małych podmiotów gospodarczych powinien zwiększyć swoją świadomość w zakresie zmieniającej się gospodarki i realnych zagrożeń czy też szans z tym związanych.